

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 19

Засновано у 2015 році

Рівне – 2024

УДК 37 : 005.591.61 -66
ББК 74.200

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип. 19.Том.2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2024. 264 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкільця і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Павелків Катерина Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габлітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогіки Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихруш А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільньої педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Грицай Н. Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Pobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габлітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габлітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

SirojC Zdzislaw (Сіройц Здзіслав), доктор габлітований соціальних наук в галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Бричок С. Б., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Останчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.
Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 14 травня 2024 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024

ЗМІСТ

Біда О., Чичук А., Кучай Т. Професійно-педагогічна підготовка учителів у педагогічних училищах у період повоєнної відбудови освіти (40-90-ті роки ХХ століття).....	6
Місечко О. Розвиток читацької грамотності студентів немовних спеціальностей на матеріалі професійно-орієнтованих іншомовних текстів...	15
Пантюк Т., Ревть А. Дитиноцентризм виховання у творчості письменників Закарпаття (20–30-х рр. ХХ ст.).....	28
Пустовіт Г., Баліка Л., Петренко І. Теоретичні конструкти професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічному коледжі як заклади фахової передвищої освіти.....	37
Rudenko N., Rudenko W. Specyfika tożsamości etnicznej przyszłych pedagogów i logopedów.....	49
Сейко Н. Духовна освіта на Волині у ХІХ – на початку ХХ століття у контексті теорії етноконфесійної дифузії.....	60
Федяєва В., Шалівська Ю. Народно-педагогічна складова формування художньо-емоційного світу дитини за спадщиною В. Сухомлинського.....	76
Бондар І. Проблемно-пошукова діяльність на уроках історії як засіб формування креативності учнів.....	87
Ветрова І., Потапчук С. Можливості та проблеми реалізації автономії здобувача освіти в онлайн-навчанні.....	96
Вінтоняк О. Досвід діяльності педагогічних коледжів США крізь призму розвитку закладів фахової передвищої освіти в Україні.....	106
Grytsyk N., Cherevko I. Navigating English language teaching through lexical approach: holistic perspective.....	119
Левчук І. Духовно-просвітницька, соціально-меценатська діяльність провідних діячів православних братств Волині (другої половини ХІХ – початку ХХ століття) у становленні та збереженні духовно-моральних традицій виховання.....	130
Нестерук С., Синевич Б. Наративний аналіз як інтерпретація розповіді: методичний коментар.....	143
Поліщук І., Бричок С. Аналіз особливостей наукової школи Т. Д. Дем'янюк.....	153
Стельмашук Ж. Емоційно-етична компетентність вчителя початкової школи як психолого-педагогічна проблема.....	163
Триндюк В., Мартинюк А., Лобанова С. Мотивація здобувачів до вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти.....	171
Шадюк О. Подолання тривожності у дітей раннього віку під час повітряної тривоги.....	183
Шурин О., Симонович Н. Особливості дизайн-освіти у системі технологічної освітньої галузі.....	192
Ясногурська Л., Мічуда Н., Масло І. Рефлексивна діяльність та її організація при вивченні іноземної мови.....	200
Доробки молодих науковців	
Даньшин М. Феномен «лідерства» в психолого-педагогічній науці: теоретичний аналіз.....	207
Демчук В. Етапи та педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту підлітків у процесі творчої діяльності.....	216

Інноватика у вихованні. Випуск 19. Том 2. 2024.

Піддубник В. Вплив технологічного прогресу та штучних нейронних мереж на процес професійного розвитку композитора.....	226
Попова К. Теоретичні засади реалізації полікультурного підходу в процесі вивчення історії здобувачами загальної середньої освіти.....	233
Шульгач М. Педагогічна діяльність Світлани Максимюк в контексті розвитку кафедри педагогіки Рівненського державного гуманітарного університету.....	242
Рецензії	
Петренко О. Кафедра закладу вищої освіти крізь призму розвитку соціокультурного простору регіону [рец. на кн.: Виткалов С. В. Вища гуманітарна освіта в просторі регіональних культурних практик: історико-прикладний вимір: монографія. Publishing House of RSEC, Poznań, Poland – Рівне : ФОП «Брегін А.Р.», 2024. 867 с., іл.].....	250

Стельмашук Жанна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0003-2368-4209,

e-mail: zhanna.stelmashuk@rshu.edu.ua

ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті на основі аналізу-психолого-педагогічних та нормативних джерел розкрито сутність понять «емоційний інтелект», «емоційна компетентність», «етична компетентність» та «емоційно-етична компетентність вчителя початкової школи».

З'ясовано, що в наукових доробках як зарубіжних, так і вітчизняних учених емоційно-етичну компетентність особистості розглядають як інтегроване поняття, що базується на змістових характеристиках емоційної та етичної компетентностей.

Встановлено, що емоційна компетентність є динамічною комбінацією поглядів, цінностей, знань про емоції, вміння вираження, розуміння, керування власними емоціями та емоційним станом учнів, особистих якостей, що формує здатність успішно організовувати освітній процес на емоційній основі, засадах емпатії, поваги, співпраці. Емоційний інтелект є базисною основою для її формування.

Уточнено, що етична компетентність педагога презентує рівень сформованості моральних цінностей і принципів особистості та проявляються в умінні реагувати в різних психолого-педагогічних ситуаціях без порушення норм педагогічної етики.

Доведено, що емоційно-етична компетентність вчителя закладу загальної середньої освіти є однією з фахових компетентностей та полягає в здатності усвідомлення особистісних відчуттів, почуттів та емоцій, потреб, керуванні власними емоційними станами; здатності до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Ключові слова: компетентність, емоційна компетентність, етична компетентність, емоційно-етична компетентність, емоційний інтелект, вчителі початкової школи.

Постановка проблеми. Сучасний вчитель повинен бути готовим до виконання професійної діяльності в складних і навіть стресових умовах, що потребують емоційної стійкості та виваженості. Він повинен «здійснювати

освітній процес на емоційній основі, будувати стосунки з учнями на засадах довіри, поваги, емпатії, свідомо виражати та керувати емоціями, розпізнавати, розуміти емоційний світ молодших школярів, створювати позитивний емоційний настрій та сприятливий психологічний клімат» (Сухопара, 2020).

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Здійснений науковий пошук засвідчує, що предметом наукової уваги часто виступають етична або емоційна компетентності як складові інтегрованого поняття «емоційно-етична компетентність».

Проблема формування емоційної компетентності особистості, зокрема вчителя, простежується у працях О. Лазуренко, О. Льошенко, І. Матійків, Т. Скорик, І. Сухопарої та ін. Питання етичної компетентності вчителя висвітлені в наукових доробках І. Васяновича, Л. Лісіної, В. Матіяш, Н. Устинової, Л. Хоружої, Н. Гринькової, Ж. Стельмашук та ін.

Незважаючи на наявність окремих досліджень (С. Гречаник, Н. Гречаник, О. Лядбрук, Є. Кочерга, Н. Овчар, В. Ворожбіт-Горбатюк, Ю. Скиба, С. Пухно, Т. Щербак та ін.), проблема формування емоційно-етичної компетентності вчителя початкової школи на сьогодні залишається до кінця не вирішеною, що й обумовило вибір теми цієї наукової розвідки.

Мета статті – розкрити сутність емоційно-етичної компетентності вчителя початкової школи як психолого-педагогічної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здійснений аналіз наукових джерел засвідчив, що серед дослідників емоційно-етичної компетентності немає однозначної думки щодо визначення цього поняття, його складових. Можемо констатувати, що поняття відносно нове і його тлумачення відсутнє у довідковій літературі з психології та педагогіки. Тому вважаємо за доцільне розглянути погляди науковців щодо трактування сутності емоційно-етичної компетентності особистості в площині її складників: емоційної та етичної.

Квінтесенція емоційної компетентності вперше було розкрито у роботах американського психолога, дослідника феномену емоційного інтелекту Д. Гоулмана.

Слід зазначити, що деякі науковці емоційну компетентність розглядають як складову емоційного інтелекту особистості, при цьому під останнім розуміється когнітивна здатність людини до розуміння та управління своїми власними емоціями та емоціями інших людей, а саме: здатність точно виражати й розпізнавати емоції (ідентифікація емоцій), здатність викликати емоції, які допомагають при вирішенні розумових завдань, здатність розуміти складні емоції та їх причини, здатність зберігати або змінювати свій емоційний стан та емоції іншої людини (Носенко, Коврига, 2003).

Натомість дослідниця означеної проблеми психології О. Лазуренко зазначає, що усі здібності, представлені Д. Гоулменом в якості структурних компонентів емоційної компетентності, відносяться не лише до емоційної сфери особистості. Серед блоків складових емоційної компетентності є такі, як розуміння себе, своїх емоцій, емпатія, саморегуляція, що представлені і як складові емоційного інтелекту у моделях Дж. Мейера, П. Селовея і Рувена Бар-

Она. Тобто, можна припустити, що мотивація як спрямована активність особистості є специфічною складовою емоційної компетентності (на відміну від емоційного інтелекту) і саме мотиваційний блок зумовив виокремлення феномену емоційної компетентності (Лазуренко, 2014, с.126).

Т. Скорик на основі аналізу праць зарубіжних вчених доходить висновку, що «емоційна компетентність – це комплексна характеристика особистості, що є результатом прояву її емоційного інтелекту та виявляється як здатність до адекватної рефлексії, саморегуляції, прояву емпатії та відповідної соціальної взаємодії; готовність і здатність людини вчасно ідентифікувати та усвідомлювати власні емоції та визначати потреби, які їх продукують; емпатійно розуміти емоції та потреби інших та адекватно реагувати на них; скеровувати емоційні реакції, як власні, так і інших людей, на допомогу, а не руйнацію; здатність до звільнення від негативних емоцій та заміщення їх адекватними ситуаціям реакціям» (Скорик, 2020).

Проведений аналіз праць українських вчених дав змогу констатувати, що емоційна компетентність трактується як «конструкт емоційного реагування, який пов'язаний з емоційним інтелектом та спрямований на оволодіння людиною певним ставленням до власних й чужих переживань з метою самовдосконалення (Льошенко, 2012); «здатність управляти власними емоційними реакціями у звичних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності» (Матійків, 2017).

Ми поділяємо думку І. Сухопарої, яка емоційну компетентність вчителя початкової школи розуміє як динамічну комбінацію поглядів, цінностей, знань про емоції, вміння вираження, розуміння, керування власними емоціями та емоційним станом учнів, особистих якостей, що формує здатність успішно організовувати освітній процес на емоційній основі, засадах емпатії, поваги, співпраці з школярами, їх батьками, колегами, реалізовувати себе в професійній діяльності» (Сухопара, 2020).

Нам також імпонує думка І. Матійків, що вдосконалення емоційної компетентності педагога передбачає оволодіння базовими емоційними вміннями, формування переконань і цінностей емоційно компетентної людини, а також психологічної готовності до усвідомленого емоційного реагування (Матійків, 2017). На відміну від неусвідомленого, усвідомлене емоційне реагування – це вміння людини обирати доцільну емоційну реакцію залежно від комунікативної ситуації та конструктивно реалізувати її в діях, поведінці, вчинках (Матійків, 2017). З означеного робимо висновок, що педагог повинен розуміти роль емоцій, їх важливість у спілкуванні та вплив на здобувачів освіти.

Наявність етичної компетентності в структурі професійної компетентності розширює професійні можливості педагога і проявляється як здатність ефективно будувати педагогічний процес і взаємодіяти з усіма учасниками освітньої діяльності.

Етична компетентність, як зазначає Н. Устинова (2014), як базова складова професійності вчителя віддзеркалює його духовність і моральність, внутрішню

культуру, здатність ухвалювати адекватні моральні рішення та діяти відповідно до норм педагогічної етики. Саме це дозволяє педагогу визначити ставлення до своїх професійних обов'язків і, передусім, до людей, з якими він контактує в процесі діяльності.

Авторка називає складовими етичної компетентності особистісні якості, емоційно-ціннісне відношення до педагогічної діяльності, які забезпечують вибір учителем свідомої етичної поведінки як віддзеркалення нормативно-етичних професійних засад та гуманістичної спрямованості його педагогічної діяльності. Наслідком несформованості етичної компетентності педагога є етико-педагогічні помилки в педагогічній діяльності (Устинова, 2014).

Л. Лісіна робить висновок, що «...етична компетентність має дві форми прояву: статичну і динамічну. Статична форма характеризує рівень сформованості моральних цінностей і принципів особистості й відбиває її наявний етичний рівень. Динамічна форма проявляється в умінні реагувати в різних психолого-педагогічних ситуаціях без порушення норм педагогічної етики» (Лісіна, 2019).

Підсумовуючи вищезначене, можна стверджувати, що емоційно-етичну компетентність особистості варто досліджувати в площині інтеграції комплексу знань, умінь, навичок в емоційній сфері, що забезпечує ефективну самореалізацію в соціумі, здатність до само ідентифікації та вияву власних емоцій та розпізнання емоцій інших, до саморегуляції емоцій і регуляції емоцій інших, до застосування емоцій на засадах емпатії, морально-етичних норм і правил.

Відповідно до «Професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020) емоційно-етична компетентність вчителя закладу загальної середньої освіти є однією з фахових компетентностей, що є запорукою повноцінної реалізації трудової функції «Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу, та полягає в здатності усвідомлення особистісних відчуттів, почуттів та емоцій, потреб, керуванні власними емоційними станами; здатності до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу; здатності усвідомлення та цінування взаємозалежності людей і систем у глобальному світі».

Відповідно до наказу Державної служби якості освіти України від 01.03.2019 № 01-11/9 (в редакції наказу Державної служби якості освіти України від 21.02.2023 № 01-10/32) затверджено «Методику експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом вивчення їх практичного досвіду роботи», в якій виділено два критерії з показниками для оцінювання рівня сформованості емоційно-етичної компетентності вчителя: розвиток емоційного інтелекту учнів (вчить розуміти учнів власні почуття та емоції; педагогічно доцільно реагує на дитячі емоції; створює ситуацію успіху; володіє навичками емпатії) та емоційно-етична сфера особистості вчителя (педагогічна спрямованість емоцій; імідж вчителя відповідає педагогічній професії) (2019, с. 3).

Емоційно-етичний розвиток, що відображається в його емоційно-етичній компетентності, є постійним процесом особистісно-професійного зростання вчителя. Задля цього він повинен постійно підвищувати рівень моральної культури, розвивати емоційний інтелект, поглиблювати знання норм і правил педагогічної етики та здійснювати професійну рефлексію.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Рівень сформованості емоційно-етичної компетентності вчителя, безумовно, впливає на якість та результативність освітнього процесу, побудову конструктивної взаємодії з оточуючими. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у дослідженні критеріїв та показників сформованості емоційно-етичної компетентності вчителя початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Носенко, Е. Коврига, Н. (2003). *Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції* : монографія. Київ : Вища шк., 126 с.

Лазуренко, О. (2014). До проблеми визначення змісту емоційної компетентності. *Молодь і ринок*. 2014. № 2, сс. 124-130.

Скорик, Т. (2020). *Емоційна компетентність як необхідна складова професійної успішності сучасного вчителя*. «Освіта майбутнього: концепції, методи, підходи : колективна монографія» / кол.авт.; гол.ред. В. В. Любарець, В. В. Бахмат. Київ : Міленіум. СС. 277–287.

Льошенко, О. (2012). Проблема розвитку емоційної компетентності. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. Вип. 14, сс.119–126.

Матійків, І. (2017). Емоційна компетентність педагога як чинник позитивної взаємодії в професійному середовищі. *Молодь в умовах нової соціальної перспективи*: збірка наукових праць. Випуск 16. Київ. СС. 468–472.

Сухопара, І. (2020). Емоційна компетентність вчителя в контексті нової української школи. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр.* 2020. Вип. 1, сс. 111–122.

Устинова, Н. (2014). Формування етичної компетентності сучасного вчителя. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія : Педагогіка. Т. 251, Вип. 239, сс. 78–82.

Лісіна, Л. (2019). *Педагогічні умови формування етичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи*. URL. <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%9B%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B0-%D0%9B%D1%96%D1%81%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf> (дата звернення 08.05. 2024).

Міністерство освіти і науки України (2024). *Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу середньої освіти», «Вчитель закладу середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти» (з дипломом молодшого спеціаліста): Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства*

України від 23.12.2020 р за № 2736. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення 08.05. 2024).

Державна служба якості освіти України (2019). *Методика експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом вивчення їх практичного досвіду роботи: Наказ Державної служби якості освіти України від 01.03.2019 № 01-11/9* (в редакції наказу Державної служби якості освіти України від 21.02..2023 № 01-10/32). URL:<https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/2023.02.21-Metodika-2023-dodatki.pdf>_(дата звернення 08.05. 2024).

REFERENCES

Nosenko, E. Kovryha, N. (2003). *Emotsiyni intelekt: kontseptualizatsiia fenomenu, osnovnifunktsii: monohrafiia* [Emotional Intelligence: Conceptualization of the Phenomenon, Main Functions: Monograph]. Kyiv: Vyshchashk., 126 s. [in Ukrainian]

Lazurenko, O. (2014). Do problemy vyznachennia zmistu emotsiinoi kompetentnosti [To the Problem of Determining the Content of Emotional Competence]. *Molod i rynek*. 2014. No 2, ss. 124–130. [in Ukrainian]

Skoryk, T. (2020). *Emotsiina kompetentnist yak neobkhidna skladova profesiinoi uspishnosti suchasnoho vchytelia* [Emotional Competence as a Necessary Component of the Professional Success of a Modern Teacher. «Education of the Future: Concepts, Methods, Approaches: a Collective Monograph»]. «Osvita maibutnoho: kontseptsii, metody, pidkhody : kolektyvna monohrafiia» / kol.avt.; hol.red. V. V. Liubarets, V. V. Bakhmat. Kyiv : Milenium. SS.277–287. [in Ukrainian]

Loshenko, O. (2012). Problema rozvytku emotsiinoi kompetentnosti [The Problem of Developing of Emotional Competence]. *Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky*. Vyp. 14, ss.119–126. [in Ukrainian]

Matiikiv, I. (2017). Emotsiina kompetentnist pedahoha yak chynnyk pozytyvnoi vzaiemodii v profesiinomu seredovyschi [Emotional Competence of the Teacher as a Factor of Positive Interaction in the Professional Environment]. *Molod v umovakh novoi sotsialnoi perspektyvy»: zbirka naukovykh prats*. Vypusk 16. Kyiv, SS. 468–472. [in Ukrainian]

Sukhopara, I. (2020). Emotsiina kompetentnist vchytelia v konteksti novoi ukrainskoi shkoly [Emotional Competence of the Teacher in the Context of the New Ukrainian School]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriia : Pedahohichni nauky : zb. nauk. pr.* 2020. Vyp. 1, ss. 111–122. [in Ukrainian]

Ustynova, N. (2014). Formuvannia etychnoi kompetentnosti suchasnoho vchytelia [Formation of Ethical Competence of a Modern Teacher]. *Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu*

«Kyievo-Mohylianska akademiia»]. Seriia : Pedahohika. T. 251, Vyp. 239, ss. 78–82. [in Ukrainian]

Lisina, L. (2019). *Pedahohichni umovy formuvannia etychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoï shkoly* [Pedagogical Conditions for the Formation of Ethical Competence of the Perspective Primary School Teacher]. URL: [https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%9B%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B0-\[in Ukrainian\]%D0%9B%D1%96%D1%81%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf](https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%9B%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B0-[in Ukrainian]%D0%9B%D1%96%D1%81%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf) (data zvernennia 08.05. 2024). [in Ukrainian]

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2024). *Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu serednoi osvity», «Vchytel zakladu serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoï osvity» (z dyplomom molodshoho spetsialista)* [About the Approval of the Professional Standard for the Professions «Teacher of Primary Classes of a Secondary Education Institution», «Teacher of a Secondary Education Institution», «Teacher of Primary Education» (with a Diploma of a Junior Specialist)]: Nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 23.12.2020 r za No 2736. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (data zvernennia 08.05. 2024). [in Ukrainian]

Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy (2019). *Metodyka ekspertnoho otsiniuvannia profesiinykh kompetentnostei uchasnykiv sertyfikatsii shliakhom vyvchenniay ikh praktychnoho dosvidu roboty* [Methods of expert evaluation of professional competences of certification participants by studying their practical work experience]: Nakaz Derzhavnoi sluzhby yakosti osvity Ukrainy vid 01.03.2019 No 01-11/9 (v redaktsii nakazu Derzhavnoi sluzhby yakosti osvity Ukrainy vid 21.02..2023 No 01-10/32). URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/2023.02.21-Metodika-2023-dodatki.pdf> (data zvernennia 08.05. 2024). [in Ukrainian]

EMOTIONAL AND ETHICAL COMPETENCE OF A PRIMARY SCHOOL TEACHER AS A PSYCHOLOGISTA PEDAGOGICAL PROBLEM

Zhanna Stelmashuk

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Theory

and Methods of Education Department,

Rivne State University for the Humanities,

Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0003-2368-4209,

e-mail: zhanna.stelmashuk@rshu.edu.ua

Abstract. The essence of the concepts of emotional intelligence, emotional competence, ethical competence and emotional and ethical competence of an elementary school teacher have been revealed in the article based on the analysis of psychological-pedagogical and legal sources.

The relevance of the mentioned question in the context of the tasks of the New Ukrainian School has been proven. It was found that in the scientific works of both foreign and Ukrainian scientists, the emotional and ethical competence of the individual is considered as an integrated concept based on the content characteristics of emotional and ethical competences.

It was established that emotional competence is a dynamic combination of views, values, knowledge about emotions, the ability to express, understand, manage one's own emotions and the emotional state of students, personal qualities that form the ability to successfully organize the educational process on an emotional basis, the principles of empathy, respect, and cooperation. Emotional intelligence is the basic basis for its formation. Some researchers of the problem of emotional competence of the individual assume that, in contrast to emotional intelligence, motivation as a directed activity of the individual is a specific component of emotional competence.

It is specified that the ethical competence of the teacher presents the level of formation of moral values and principles of the individual and is manifested in the ability to react in various psychological and pedagogical situations without violating the norms of pedagogical ethics.

It has been proven that the emotional and ethical competence of a teacher of a general secondary education institution is one of the professional competences and consists in the ability to be aware of personal sensations, feelings and emotions, needs, to manage one's own emotional states; the ability to constructively and safely interact with the participants of the educational process.

Keywords: competence, emotional competence, ethical competence, emotional and ethical competence, emotional intelligence, primary school teachers.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2024 р.

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 19
Том 2.

Упорядники:
проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.,
доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.

Підписано до друку 14.05.2024 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 16,7. Замовлення №235/2. Наклад 300

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ВРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Київська, 36, м. Рівне, 33027;
тел.: 0800 - 33 - 51 - 57

I – 66 **Інноватика у вихованні:** зб. наук. пр. Вип. 19. Том 2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2024. 264 с.

УДК 37: 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024